

MAHALLIY DAVLAT HOKIMIYATI ORGANLARINING HUQUQBUZARLIKLAR PROFILAKTIKASI SUBYEKTLARI BILAN O'ZARO HAMKORLIGINI ILMIY- NAZARIY TAHLILI

Abdiquahhorov Jasurbek Baxtiyor o'g'li

325-guruh kursanti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20425390>

Annotatsiya

Mazkur maqolada mahalliy davlat hokimiyati organlarining huquqbuzarliklar profilaktikasi subyektlari bilan o'zaro hamkorligining ilmiy-nazariy jihatlari tahlil qilingan. Unda huquqbuzarliklarning oldini olishda hokimliklar, ichki ishlar organlari, mahalla fuqarolar yig'inlari, ta'lim muassasalari hamda jamoatchilik institutlarining o'rni va ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, profilaktika faoliyatida uchrayotgan muammolar, hamkorlik mexanizmlarining samaradorligi hamda ularni takomillashtirish bo'yicha taklif va tavsiyalar bayon etilgan. Maqola natijalari huquqbuzarliklar profilaktikasi tizimini rivojlantirish va subyektlar o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: huquqbuzarliklar profilaktikasi, mahalliy davlat hokimiyati, profilaktika subyektlari, hamkorlik, jamoatchilik nazorati, ichki ishlar organlari, mahalla.

Kirish

Bugungi globallashuv jarayonida huquqbuzarliklarning oldini olish masalasi davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Jamiyatda qonun ustuvorligini ta'minlash, fuqarolarning huquq va erkinliklarini himoya qilish hamda jinoyatchilikka qarshi kurashishda huquqbuzarliklar profilaktikasi muhim ahamiyat kasb etadi. O'zbekiston Respublikasida so'nggi yillarda huquqbuzarliklarning oldini olish tizimini takomillashtirish, ayniqsa mahalliy davlat hokimiyati organlarining bu boradagi vakolatlarini kengaytirish bo'yicha qator islohotlar amalga oshirilmogda. Mahalliy davlat hokimiyati organlari hududdagi kriminogen vaziyatni barqarorlashtirish, aholi muammolarini o'rganish, yoshlar va ijtimoiy himoyaga muhtoj qatlam bilan ishlash orqali huquqbuzarliklarning oldini olishda muhim subyekt sifatida faoliyat yuritadi. Huquqbuzarliklar profilaktikasi faqatgina ichki ishlar organlarining vazifasi bo'lib qolmasdan, balki davlat organlari, fuqarolik jamiyati institutlari va jamoatchilikning hamkorlikdagi faoliyatini talab etuvchi murakkab ijtimoiy-huquqiy jarayon hisoblanadi. Shu sababli mahalliy davlat hokimiyati organlari bilan profilaktika subyektlari o'rtasidagi o'zaro hamkorlik mexanizmlarini ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilish dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Asosiy qism

Mahalliy davlat hokimiyati organlarining huquqbuzarliklar profilaktikasidagi o'rni

Huquqbuzarliklarning oldini olish jamiyatda qonun ustuvorligini ta'minlashning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Bu jarayonda mahalliy davlat hokimiyati organlari alohida o'rin tutadi. Chunki hududdagi ijtimoiy muhit, aholining muammolari va kriminogen vaziyat aynan mahalliy boshqaruv organlari orqali chuqur o'rganiladi.

Mahalliy davlat hokimiyati organlari hududlarda:

jamoat xavfsizligini ta'minlash;

huquqbuzarliklarning sabab va sharoitlarini aniqlash;

profilaktik tadbirlarni tashkil etish;

profilaktika subyektlari faoliyatini muvofiqlashtirish;

aholi murojaatlarini o'rganish kabi vazifalarni amalga oshiradi.

Ayniqsa, mahalla tizimi bilan hamkorlik huquqbuzarliklarning barvaqt oldini olishda muhim mexanizm hisoblanadi. Chunki mahalla fuqarolarning kundalik hayotiga eng yaqin institut sifatida muammoli oilalar, nazoratsiz yoshlar va ijtimoiy himoyaga muhtoj shaxslarni aniqlash imkoniyatiga ega.

Profilaktika subyektlari bilan hamkorlikning ilmiy-nazariy asoslari

Huquqbuzarliklar profilaktikasi ko‘plab subyektlarning o‘zaro hamkorligiga asoslangan murakkab tizimdir. Ilmiy nuqtai nazardan hamkorlik — bu umumiy maqsad yo‘lida bir nechta organ va tashkilotlarning muvofiqlashtirilgan faoliyati hisoblanadi.

Profilaktika subyektlari tarkibiga:

ichki ishlar organlari;
prokuratura organlari;
sud organlari;
ta‘lim muassasalari;
sog‘liqni saqlash tizimi;
mahalla fuqarolar yig‘inlari;
yoshlar va xotin-qizlar tashkilotlari;
nodavlat notijorat tashkilotlari kiradi.

Mazkur subyektlarning o‘zaro hamkorligi quyidagi prinsiplarga asoslanadi:

- qonuniylik;
- tizimlilik;
- tezkorlik;
- o‘zaro mas‘uliyat;
- axborot almashinuvi;
- jamoatchilik ishtiroki.

Nazariy jihatdan profilaktika tizimining samaradorligi subyektlarning bir-biri bilan uzviy hamkorligiga bog‘liq. Agar hamkorlik sust bo‘lsa, huquqbuzarliklarning sabablarini erta aniqlash va bartaraf etish qiyinlashadi.

Mahalla va jamoatchilik bilan hamkorlik mexanizmlari

Bugungi kunda “Xavfsiz mahalla” tamoyili asosida mahalla va profilaktika inspektorlari hamkorligi kuchaytirilmoqda. Mahalliy davlat hokimiyati organlari ushbu tizimni muvofiqlashtiruvchi asosiy bo‘g‘in sifatida faoliyat yuritadi.

Profilaktika inspektorlari:

yoshlar bilan individual ishlaydi;
muammoli oilalarni nazoratga oladi;
nizoli vaziyatlarni bartaraf etadi;
huquqiy targ‘ibot ishlarini olib boradi;
tungi nazorat va reyd tadbirlarini tashkil etadi.

Mahalla raislari, yoshlar yetakchilari va xotin-qizlar faollari bilan birgalikdagi faoliyat natijasida ayrim hududlarda jinoyatchilik darajasining kamayishi kuzatilmoqda. Ayniqsa voyaga yetmaganlar o‘rtasidagi nazoratsizlikning oldini olishda jamoatchilik nazorati muhim o‘rin egallaydi.

Hamkorlik tizimidagi muammolar

Amaliyot tahlili shuni ko‘rsatadiki, profilaktika subyektlari o‘rtasidagi hamkorlikda ayrim muammolar mavjud. Jumladan:

axborot almashinuvi tizimining sustligi;

ayrim profilaktik tadbirlarning formal tarzda o'tkazilishi;
fuqarolarning huquqiy madaniyati yetarli emasligi;
profilaktika inspektorlarining ish yuklamasi yuqoriligi;
raqamli nazorat tizimlarining yetarli darajada rivojlanmaganligi.

Mazkur muammolar huquqbuzarliklarning oldini olish samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Hamkorlikni takomillashtirish yo'llari

Huquqbuzarliklar profilaktikasi samaradorligini oshirish uchun quyidagi choralarni amalga oshirish maqsadga muvofiq:

1. Profilaktika subyektlari o'rtasida yagona elektron ma'lumotlar bazasini yaratish;
2. Mahalla va ichki ishlar organlari hamkorligini raqamlashtirish;
3. Profilaktika inspektorlarining psixologik va kommunikativ tayyorgarligini kuchaytirish;
4. Yoshlar bilan manzilli ishlash tizimini kengaytirish;
5. Fuqarolarning huquqiy savodxonligini oshirishga qaratilgan targ'ibot ishlarini kuchaytirish.

Xulosa

Mahalliy davlat hokimiyati organlarining huquqbuzarliklar profilaktikasi subyektlari bilan o'zaro hamkorligi jamiyatda qonuniylik va xavfsizlikni ta'minlashning muhim omillaridan biridir. Profilaktika faoliyatining samaradorligi subyektlar o'rtasidagi hamkorlik darajasi, axborot almashinuvi va jamoatchilik ishtirokiga bevosita bog'liqdir. Bugungi kunda O'zbekistonda huquqbuzarliklarning oldini olish bo'yicha olib borilayotgan islohotlar mahalliy hokimiyat organlari vakolatlarini kengaytirish, profilaktika tizimini raqamlashtirish hamda jamoatchilik nazoratini kuchaytirishga qaratilgan. Shu bois profilaktika subyektlari o'rtasidagi hamkorlikni yanada takomillashtirish davlat va jamiyat xavfsizligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi.
2. O'zbekiston Respublikasining "Huquqbuzarliklar profilaktikasi to'g'risida"gi Qonuni.
3. O'zbekiston Respublikasining "Mahalliy davlat hokimiyati to'g'risida"gi Qonuni.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ichki ishlar organlari faoliyatiga oid farmon va qarorlari.
5. Kriminologiya darsligi. – Toshkent, 2022.
6. Huquqbuzarliklar profilaktikasi bo'yicha ilmiy-amaliy maqolalar to'plami.
7. Ichki ishlar vazirligi materiallari va statistik ma'lumotlari.